

Izabela Szamrej-Baran

Uniwersytet Szczeciński

KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARKI POLSKI NA TLE WYBRANYCH GOSPODAREK UNII EUROPEJSKIEJ

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest prezentacja stopnia konkurencyjności polskiej gospodarki na tle wybranych gospodarek krajów Unii Europejskiej – przede wszystkim nowych państw członkowskich (NMS). Wyniki przedstawiono na podstawie mierników opracowanych przez międzynarodowe organizacje gospodarcze: Światowe Forum Ekonomiczne oraz Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania.

Słowa kluczowe: konkurencyjność gospodarcza, Światowe Forum Ekonomiczne (WEF), Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania (IMD)

Wprowadzenie

Cechą międzynarodowej gospodarki jest wzrost stopnia otwartości krajów na wymianę z zagranicą. Polska należy do Unii Europejskiej oraz do grupy krajów OECD. Kraje te nie stosują między sobą żadnych barier w przepływie dóbr, usług i kapitału, a po 1 maja 2011 r. także pracy. W takiej sytuacji wysoka konkurencyjność kraju jest uważana za jeden z celów polityki ekonomicznej. Dyskusja o konkurencyjności gospodarki oraz czynnikach, które są znaczące dla jej budowania toczy się nieustannie, zarówno na łamach literatury ekonomicznej, jak i prasy codziennej. Często pojawia się także w wypowiedziach polityków. Przykładem może być wystąpienie ministra gospodarki Waldemara Pawlaka podczas debaty pod hasłem „Gospodarka konkurencyjnej Polski”, która odbyła się 3 listopada 2010 r. w Pałacu

Prezydenckim: „*Nasza gospodarka będzie konkurencyjna w świecie, gdy wszystkie siły skoncentrujemy na wykorzystywaniu szans, które stoją przed Polską*”¹. W fachowej literaturze spotyka się liczne definicje konkurencyjności gospodarki narodowej. Zostaną one przytoczone poniżej.

Celem niniejszego opracowania jest prezentacja konkurencyjności polskiej gospodarki na tle gospodarek wybranych państw unijnych, a zwłaszcza nowych krajów członkowskich (*new member states* – NMS), według mierników światowych organizacji ekonomicznych.

W artykule wykorzystano literaturę przedmiotu, informacje gospodarcze zawarte w prasie codziennej oraz dane pochodzące z różnych źródeł, m.in. GUS, Eurostat. Posłużono się także opracowaniami zamieszczonymi na stronach internetowych organizacji międzynarodowych, takich jak: Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania (IMD) w Lozannie, Światowe Forum Ekonomiczne (WEF), OECD czy Instytut Badawczy „Heritage Foundation”.

1. Pojęcie konkurencyjności gospodarki

W literaturze przedmiotu nie ma jednej zalecanej definicji konkurencyjności gospodarki. W ogólnym rozumieniu konkurencyjność to zdolność gospodarki do rywalizacji na światowych rynkach. Czasem definiuje się ją też jako zdolność do długookresowego wzrostu gospodarczego. Jest to zjawisko szczególnie ważne w procesie globalizacji.

Ewolucja teorii oraz badań nad konkurencyjnością zmierza w kierunku bardziej kompleksowego jej ujęcia, które obok aspektu międzynarodowego będzie obejmowało także kondycję gospodarki w skali makro- i mikroekonomicznej. O konkurencyjności w coraz większym stopniu decydują jakościowe determinanty związane m.in. z postępem technologicznym, innowacjami, systemami zarządzania, korzyściami skali. Szczególne znaczenie mają wskaźniki dotyczące nauki, techniki i innowacji, które prezentują poziom konkurencyjności technologicznej i innowacyjnej krajów².

¹ Z Prezydentem o konkurencyjności gospodarki www.mg.gov.pl/node/11885 (dostęp 30.06.2011).

² S. Pangsy-Kania, *Konkurencyjność polskiej gospodarki przez pryzmat międzynarodowych rankingów*, w: *Unifikacja gospodarek europejskich: szanse i zagrożenia*, red. A. Manikowski, A. Psyk,

Autorzy raportu Prezydenckiej Komisji ds. Konkurencyjności Amerykańskiego Przemysłu z 1985 r. stwierdzili, że:

[...] konkurencyjność jest to stan gospodarki, kiedy dany kraj może w warunkach wolnego i uczciwego rynku produkować dobra i usługi, które sprostatą wymogom rynku międzynarodowego, a jednocześnie zachowa lub podniesie dochody realne swoich obywateli³.

Początkowo została ona zaakceptowana przez szerokie gremium ekonomiczne: przedstawiciele OECD, EWG i WEF, a także przez ekonomistów z Międzynarodowego Instytutu Rozwoju Zarządzania (IMD), dlatego przez wiele lat była przez nich przytaczana.

Obecnie definicja ta została zmodyfikowana. Według przedstawicieli WEF:

[...] konkurencyjność odnosi się do dopasowania krajowych instytucji ekonomicznych i struktury gospodarczej do produkowania wzrostu widocznego na tle ogólnej struktury gospodarki światowej. Gospodarka narodowa jest więc konkurencyjna w skali międzynarodowej, jeśli jej instytucje i prowadzona polityka wspierają szybki i długotrwały wzrost gospodarczy⁴.

Zmienia się także definicja sformułowana przez IMD. Według autorów *World Competitiveness Report 1994*:

[...] zdolność konkurencyjna kraju jest rezultatem przekształcania zasobów kraju bądź już istniejących, bądź to wytworzonych dzięki procesom w wyni-

Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004, s. 1, www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/pangsy-kania-gdansk.pdf (dostęp 28.06.2011).

³ W. Bieńkowski, *Reaganomika i jej wpływ na konkurencyjność gospodarki amerykańskiej*, PWN, Warszawa 1995, s. 28.

⁴ B. Kryk, *Konkurencyjność gospodarki a fundusze unijne na rozwój kapitału ludzkiego w Polsce*, w: *Innowacyjność w Polsce w ujęciu regionalnym: nowe teorie, rola funduszy unijnych i klastrów*, red. S. Pangsy-Kania, K. Piech, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2008, s. 39. Por. *The Global Competitiveness Report 2010–2011: Highlights*, ed. K. Schwab, World Economic Forum Geneva, Switzerland 2010, www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf (dostęp 29.06.2011).

ki ekonomiczne, które są następnie weryfikowane w konkurencji na rynkach międzynarodowych⁵.

W *World Competitiveness Yearbook 1996* konkurencyjność zdefiniowana jest już jako:

[...] zdolność kraju do tworzenia wartości dodanej i w ten sposób powiększania bogactwa narodowego poprzez zarządzanie zasobami i procesami, atrakcyjnością i agresywnością, w wymiarze globalnym i lokalnym, i przez integrację tych zależności w modelu społeczno-gospodarczym⁶.

Natomiast autorzy *World Competitiveness Yearbook 2011* definiują (tzw. definicja akademicka) konkurencyjność krajów jako:

[...] obszar wiedzy ekonomicznej, który analizuje fakty i politykę, kształtujące zdolność kraju do tworzenia i zachowania otoczenia, sprzyjającego tworzeniu większej wartości przez przedsiębiorstwa i większego dobrobytu mieszkańców⁷.

Irlandzka, „pragmatyczna” definicja mówi o tym, że konkurencyjność to: „[...] sukces na światowych rynkach, który przekłada się na ogólny wzrost dobrobytu”⁸. OECD definiuje konkurencyjność jako:

[...] zdolność przedsiębiorstw, przemysłów, regionów, państw lub ponadnarodowych obszarów do generowania w wyniku wystawienia na międzynarodową konkurencję relatywnie wysokich dochodów z czynników produkcji oraz wysokiej stopy zatrudnienia, opartych na trwałych podstawach⁹.

⁵ M. Gorynia, *Pojęcie konkurencyjności – istota i poziomy*, w: *Luka konkurencyjna na poziomie przedsiębiorstwa a przystąpienie Polski do Unii Europejskiej*, red. M. Gorynia, Akademia Ekonomiczna, Poznań 2002, s. 53.

⁶ S. Garelli, *What is World Competitiveness*, w: *World Competitiveness Yearbook 1996*, IMD, Lausanne 1996, s. 6–7.

⁷ www.imd.org/research/centers/wcc/upload/Fundamentals.pdf (dostęp 29.06.2011).

⁸ www.oecd.org/dataoecd/56/31/44965768.pdf (dostęp 29.06.2011).

⁹ *Globalisation and Competitiveness: Relevant Indicators*, „STI Working Papers” 1996, No. 5, OECD, Paris, s. 20.

Ekonomiści z OECD definiują konkurencyjność jako zdolność kraju do osiągnięcia zrównoważonej, wysokiej stopy wzrostu PKB *per capita*¹⁰. Podobną definicją posługuje się Komisja Europejska w jednym z ostatnich swoich raportów, przyjmując, że konkurencyjność jest to:

[...] zdolność gospodarki do zapewnienia mieszkańcom wysokiego i rosnącego standardu życia oraz szerokiego dostępu do zatrudnienia (dla tych, którzy chcą pracować), opartych na trwałych podstawach. Odnosi się do takich uwarunkowań instytucjonalnych i politycznych, dzięki którym wydajność i produkcja mogą rosnąć w sposób trwały i zrównoważony¹¹.

Według Krzysztofa Piecha natomiast konkurencyjnością jest:

[...] zdolność kraju do uzyskiwania wyższej wartości dodanej niż w innych krajach. Konkurowanie polega zatem na maksymalizowaniu wartości dodanej. [...] polega ona również na zdolności do przyciągania czynników produkcji (np. kapitału, ale też pracy, zwłaszcza wykształconej – i taniej) z zagranicy¹².

2. Determinanty konkurencyjności międzynarodowej

O konkurencyjności gospodarki decyduje zdolność do szybkiego wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technologicznych, technicznych, menedżerskich i organizacyjnych oraz przekształcenia ich w sukces komercyjny. Zdolność konkurencyjna w dużej mierze zależy od instytucji. Nie sposób w tym miejscu pominąć definicji Jana Bossaka:

Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju to kategoria ściśle związana z rolą instytucji państwa jako suwerena kształtującego nie tylko określony ład prawny i instytucjonalny, ale otwierającego nowe szanse, perspektywy, możliwości, a zarazem wymuszającego, zachęcającego i katalizującego określone

¹⁰ *Economic/fiscal instruments: competitiveness issues related to carbon / energy taxation*, Annex I Expert Group on the United Nations Framework Convention on Climate Change, Working Paper No. 14, OECD, Paris 1997, s. 15, www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=OCDE/GD%2897%29190&doc (dostęp 29.06.2011).

¹¹ *European Competitiveness Report 2010*, European Commission, Brussels 2010, s. 22, ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/_getdocument.cfm?doc_id=6222 (dostęp 29.06.2011).

¹² K. Piech, *Wiedza i innowacje w rozwoju gospodarczym: w kierunku pomiaru i współczesnej roli państwa*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009, s. 186.

zachowania podmiotów gospodarczych. Niska jakość ładu prawnego i preregulowanie gospodarki mogą zmniejszać szanse rozwojowe i zniechęcać do przedsiębiorczości, inwestycji i podejmowania ryzyka¹³.

Oprócz instytucji wymienić można drugą grupę stosunkowo „nowych” czynników: kapitał ludzki, innowacyjność, przedsiębiorczość. Poziom kapitału ludzkiego determinuje również wzrost gospodarczy i rozwój społeczno-ekonomiczny, co wraz z działalnością państwa znacząco wpływa na konkurencyjność gospodarki¹⁴.

Międzynarodowa zdolność konkurencyjna danego kraju, oprócz czynników wewnętrznych, zdeterminowana jest także przez czynniki zewnętrzne, do których należą: zmiany zdolności konkurencyjnej innych krajów, zmiany w międzynarodowej polityce handlowej, zmiany w charakterze międzynarodowej konkurencji¹⁵.

Zgodnie z ekspertami z WEF konkurencyjność gospodarcza krajów opiera się na 12 filarach i są to¹⁶:

1. Instytucje.
2. Infrastruktura.
3. Otoczenie makroekonomiczne.
4. Zdrowie i edukacja na poziomie podstawowym.
5. Wyższe wykształcenie i doskonalenie zawodowe.
6. Efektywność rynku dóbr.
7. Efektywność rynku pracy.
8. Poziom rozwoju rynku finansowego.
9. Przygotowanie technologiczne (*readiness*).
10. Rozmiar rynku.
11. Wyrafinowanie (*sophisticated*) środowiska biznesowego.
12. Innowacyjność.

Filary są ze sobą silnie powiązane i wzajemnie się wzmacniają. Uwzględnione jest też założenie, że kraje inaczej funkcjonują na różnych etapach rozwoju. Stąd

¹³ J. Bossak, *Konkurencyjność gospodarki Polski a proces integracji europejskiej i rozwoju gospodarki opartej o wiedzę*, w: *Konkurencyjność Polski w procesie pogłębiania integracji europejskiej i budowy gospodarki opartej na wiedzy*, red. T. Michalski i K. Piech, SGH, Warszawa 2008, s. 550.

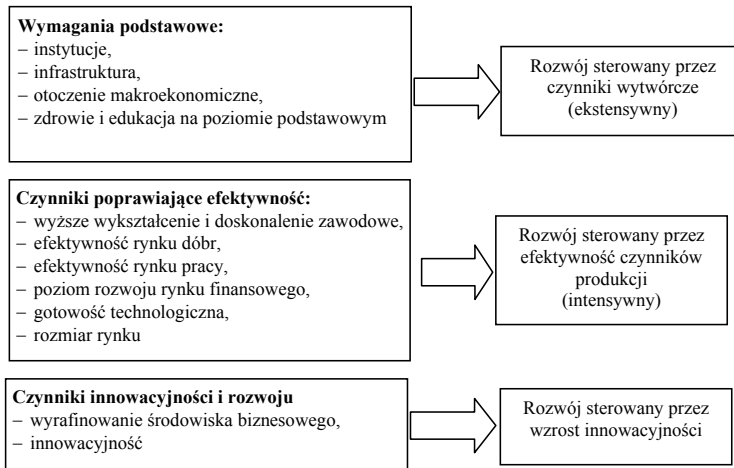
¹⁴ B. Kryk, *op.cit.*, s. 40.

¹⁵ S. Pangsy, *op.cit.* s. 3.

¹⁶ *The Global Competitiveness Report 2010–2011*, *op.cit.*, s. 4–9.

podział na trzy etapy rozwoju (rysunek 1): kraje oparte na czynnikach (rozwój sterowany przez czynniki wytwórcze – *factor driven*), na efektywność (*efficiency-driven*) oraz na innowacjach (*innovation-driven*).

Rysunek 1. Filary konkurencyjności a etapy rozwoju kraju

Źródło: opracowanie własne na podstawie *The Global Competitiveness Report 2010–2011: Highlights*, ed. K. Schwab, World Economic Forum Geneva, Switzerland 2010, s. 9, www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf (dostęp 29.06.2011).

Do 2000 r. podobny zestaw czynników/wskaźników konkurencyjności stosował Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania (IMD) w Lozannie, który przygotowuje *World Competitiveness Yearbook*, w odróżnieniu od *Global Competitiveness Report* opracowywanego przez WEF¹⁷. IMD początkowo stosowało podział badanych cech na 8 płaszczyzn – czynników, a właściwie wskaźników konkurencyjności. Obecnie IMD stosuje prosty podział czynników konkurencyjności na 4 główne grupy zawierające od 69 do 114 wskaźników, z których każda zawiera 5 podgrup (rysunek 2)¹⁸:

¹⁷ Do 1995 r. raport był opracowywany wspólnie przez IMD i WEF. Od 1996 r. obie organizacje wydają własne raporty: IMD – *World Competitiveness Yearbook*, natomiast WEF – *Global Competitiveness Report*, za: D. Burawskim, *Pojęcie konkurencyjności gospodarki w analizach ekonomicznych*, www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/34707/006.pdf (dostęp 30.06.2011).

¹⁸ www.imd.org/research/publications/wcy/upload/All_criteria_list.pdf (dostęp 29.06.2011).

- sytuacja ekonomiczna – 78 kryteriów;
- efektywność rządu – 71 kryteriów;
- efektywność przedsiębiorstw – 68 kryteriów;
- infrastruktura – 114 kryteriów.

Rysunek 2. Rozkład wskaźników konkurencyjności według IMD

 Sytuacja ekonomiczna	 Efektywność rządu	 Efektywność przedsiębiorstw	 Infrastruktura
gospodarka krajowa	finanse publiczne	produktywność	infrastruktura podstawowa
handel międzynarodowy	polityka podatkowa	rynek pracy	infrastruktura technologiczna
inwestycje zagraniczne	ramy instytucjonalne	finanse	infrastruktura naukowa
zatrudnienie	prawodawstwo biznesowe	praktyka zarządzania	zdrowie i środowisko
ceny	ramy społeczne	postawy wartości	edukacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.imd.org/research/centers/wcc/research_methodology.cfm (dostęp 29.06.2011).

3. Miejsce Polski w rankingu konkurencyjności gospodarek

Od 1 maja 2004 r. Polska należy do UE. Razem z Polską wstąpiło do wspólnoty 9 krajów: Estonia, Łotwa, Litwa, Czechy, Słowacja, Węgry, Słowenia, Malta oraz Cypr to tzw. nowe kraje członkowskie NMS-10. W 2007 r. do UE wstąpiły Rumunia i Bułgaria, zwiększając liczbę nowych krajów członkowskich do 12 (NMS-12).

W tabeli 1 podano podstawowe informacje o sytuacji społeczno-gospodarczej Polski. Obecnie Polska obok Łotwy, Litwy, Rumunii i Bułgarii zaliczana jest do 5

najbiedniejszych krajów członkowskich UE¹⁹. Polski PKB *per capita* to zaledwie 62% średniej unijnej. Dla Litwy odsetek ten jest jeszcze niższy i wynosi 58%, dla Łotwy – 52%, dla Rumunii – 45%, a dla Bułgarii – 43%. Na przeciwległym biegunie leżą takie kraje jak: Austria, Dania i Irlandia (125%), Holandia (134%) oraz Luksemburg (284%). W tym kontekście interesujące może się wydać porównanie naszego kraju z innymi państwami członkowskimi UE w aspekcie zmian konkurencyjności w rankingach przedstawianych przez różne instytucje. Niestety, wymienione wcześniej raporty nie prezentują danych dla wszystkich krajach członkowskich UE, dlatego też okrojono porównanie do sześciu krajów: Polski, Bułgarii, Rumunii oraz Litwy i Łotwy, a także Czech. Pierwsze pięć krajów w 2011 r. znajduje się w ogonie Europy pod względem PKB na jednego mieszkańca. Republika Czeska sąsiaduje z Polską, ale jest od niej „bogatsza” – PKB na jednego mieszkańca stanowi tu 82% średniej unijnej.

Tabela 1. Podstawowe informacje o sytuacji społeczno-gospodarczej Polski w 2010 r.

Liczba ludności (w mln)	38,200
Powierzchnia (w tys. km ²)	312,7
PKB (w bln USD)	467,8
PKB <i>per capita</i> (PPP w USD)	19 598
Stopa wzrostu PKB (w %)	3,8
Wskaźnik inflacji CPI (w %)	2,6
Stopa bezrobocia (w %)	9,60
Siła robocza (w mln)	17,66
Bieżące saldo obrotów (w %)	-3,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i NBP.

3.1. Światowy Wskaźnik Konkurencyjności (Global Competitiveness Index – GCI)

Wskaźnik GCI opracowany przez WEF należy do metod bardzo złożonych oraz jest jednym z najważniejszych i najpowszechniej stosowanych indeksów syntetycznych, których celem jest pomiar międzynarodowej zdolności konkurencyjnej krajów. Corocznie opisane przy pomocy tego wskaźnika kraje szeregowane są w ra-

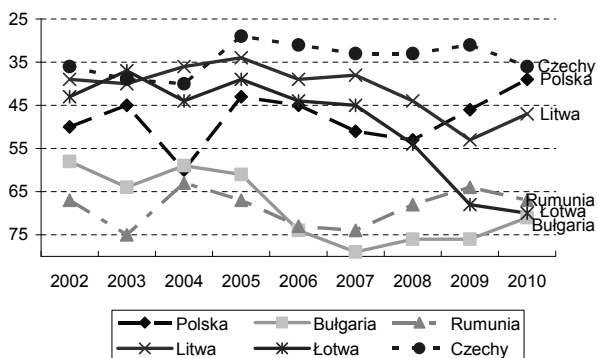
¹⁹ biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/525434,polska_w_ogonie_europy_pod_wzglem_glowe_mieszkanca.html (dostęp 1.07.2011).

porcie *Global Competitiveness Report*. Na rysunkach 3–6 zaprezentowano miejsca w rankingu dla wybranych krajów w poszczególnych latach. Na rysunku 3 przedstawiono ranking według Światowego Wskaźnika Konkurencyjności (GCI) dla wspomnianych wcześniej sześciu krajów UE (NMS), a na kolejnych wykresach – subindeksy dla poszczególnych czynników (rozkład czynników zaprezentowany na rysunku 1). W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że zmiany metodologii obliczeń GCI utrudniają porównywanie wskaźników w latach, a zwłaszcza przed i po 2006 r., kiedy nastąpiła zmiana w nazewnictwie i obliczaniu subindeksów składających się na GCI.

Według WEF najbardziej konkurencyjnym wśród badanych krajów są Czechy – od 2005 r. GCI czeskiej gospodarki utrzymuje się na wysokiej pozycji (31., 33., a w 2010 r. – 36. miejsce na 139 krajów). Polska w 2010 r. zbliżyła się do pozycji swojego południowego sąsiada i znalazła się na miejscu 39. Trzecie miejsce w ostatnim analizowanym roku zajęła Litwa z pozycją 47. Pozycja ta była korzystniejsza niż rok wcześniej, aż o 8 miejsc, ale gorsza o 3 miejsca niż w 2008 r. W najgorszej sytuacji znajdują się 3 najbiedniejsze państwa UE – Łotwa, Rumunia i Bułgaria – w rankingu konkurencyjności również znajdujące się w tyle. Szczególnie niepokojąca jest sytuacja Łotwy, której konkurencyjność w 2003 r. oceniano nawet wyżej niż Czech i Polski. Na najniższej pozycji wśród krajów UE znalazła się Grecja, która stoi obecnie na progu bankructwa, natomiast najwyżżej oceniana jest konkurencyjność Szwecji (drugie miejsce w rankingu 139 krajów).

Od 2006 r. na GCI, zaprezentowany na rysunku 3, składają się 3 subindeksy – wymagań podstawowych, czynników poprawiających efektywność oraz czynników innowacyjności i rozwoju. Miejsce Polski i pozostałych krajów według tych subindeksów przedstawiono na rysunkach 4–6. Dane te przedstawiono tylko dla wybranych lat z powodu wspomnianej wcześniej zmiany metodologii obliczeń tych subindeksów.

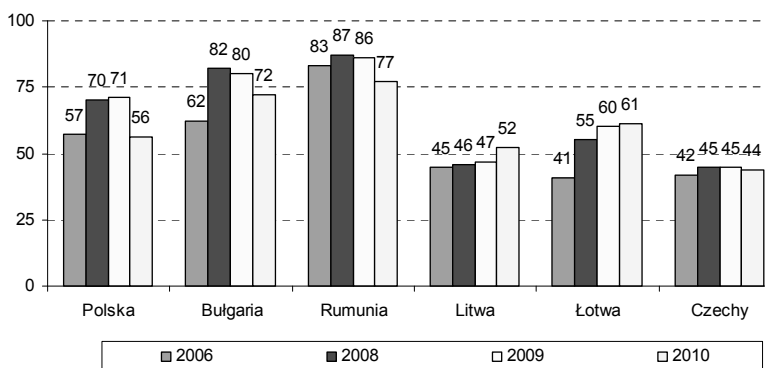
Rysunek 3. Międzynarodowa konkurencyjność według WEF wybranych krajów UE w latach 2002–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Global Competitiveness Report*, WEF (różne lata).

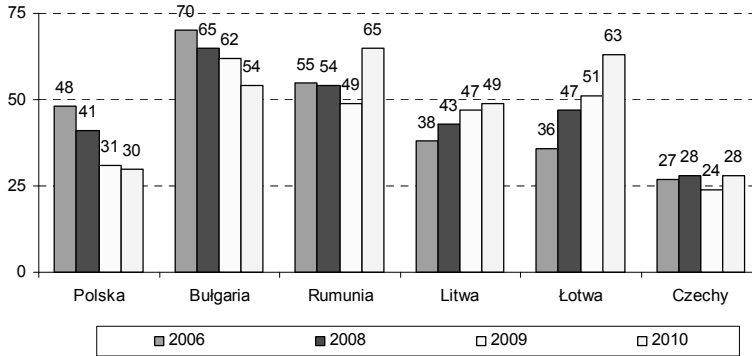
Według pierwszego z subwskaźników najlepszymi wymaganiami podstawowymi charakteryzuje się gospodarka Czech oraz Litwy. Polska według tego rankingu znajduje się na 3. miejscu w 2010 r., a w poprzednich latach znajdowała się na 4. miejscu (rysunek 4).

Rysunek 4. Międzynarodowa konkurencyjność według WEF – subindeks wymagań podstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Global Competitiveness Report*, WEF (różne lata).

Rysunek 5. Międzynarodowa konkurencyjność według WEF
– subindeks czynników poprawiających efektywność

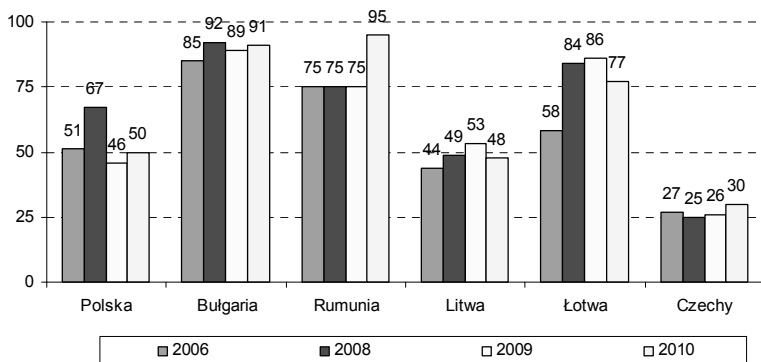
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Global Competitiveness Report*, WEF (różne lata).

Według drugiego z subwskaźników Polska w 2010 r. była na 2. miejscu wśród badanych krajów, zaraz za gospodarką Czech. Sytuacja w zakresie czynników poprawiających efektywność polepszyła się na tyle, aby przesunąć Polskę z 48. miejsca (na 125 pozycji) w 2006 r. na 30. miejsce (na 139 pozycji) w 2010 r. Jedynie Polska i Bułgaria osiągnęły tak duży skok w rankingu, pozycja pozostałych krajów albo obniżyła się (Rumunia, Litwa, Łotwa), albo pozostała w miarę stała (Czechy) (rysunek 5).

Według trzeciego i zarazem ostatniego z subwskaźników najbardziej innowacyjną z gospodarek są Czechy, następnie Litwa, a na 3. miejscu Polska. Łotwa, Bułgaria i Rumunia znajdują się daleko w tyle za tymi trzema państwami (rysunek 6).

Jak wspomniano na początku (rysunek 1), WEF grupuje kraje według PKB na jednego mieszkańca na kraje znajdujące się w pierwszym, drugim i trzecim etapie rozwoju oraz w fazach pośrednich (por. rysunek 1 i tabela 2). W 2010 r. tylko jeden z badanych krajów znalazł się wśród 32 krajów w trzecim etapie rozwoju i były to Czechy. Bułgaria i Rumunia według tego podziału znajdują się na drugim etapie rozwoju, a Polska, Łotwa oraz Litwa – pomiędzy etapem drugim i trzecim.

Rysunek 6. Międzynarodowa konkurencyjność według WEF
 – subindeks czynników innowacyjności i rozwoju

Źródło: opracowanie własne na podstawie Global Competitiveness Report, WEF (różne lata).

Tabela 2. PKB *per capita* a etap rozwoju gospodarczego kraju

Etap rozwoju	PKB <i>per capita</i> (w USD)
Etap 1 – rozwój sterowany przez czynniki wytwórcze (<i>factor driven</i>)	<2000
Przejsie z etapu 1 do 2	2000–3000
Etap 2 – rozwój oparty na wydajności (<i>efficiency-driven</i>)	3000–9000
Przejsie z etapu 2 do 3	9000–17000
Etap 3 – rozwój oparty na innowacjach (<i>innovation-driven</i>)	>17000

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Global Competitiveness Report 2010–2011*, WEF.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że współcześnie rozumiana konkurencyjność gospodarki nie musi wcale oznaczać nadwyżki w handlu zagranicznym. USA znajdują się od lat w czołówce rankingu konkurencyjności WEF, choć odnotowują duży deficyt handlowy.

3.2. Wskaźnik Konkurencyjności Międzynarodowego Instytutu Rozwoju Zarządzania (IMD)

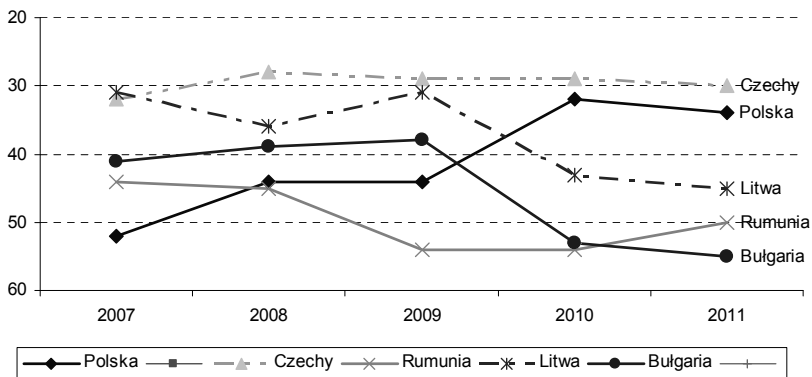
Do tej samej grupy metod taksonomicznych co GCI należy Wskaźnik Konkurencyjności Międzynarodowego Instytutu Rozwoju Zarządzania (IMD), który

również publikowany jest w *World Competitiveness Yearbook*. W ostatnich latach polska gospodarka plasowała się w rankingu konkurencyjności gospodarek, według przedstawionych wskaźników złożonych, na około 45. miejscu bez wyraźnej tendencji do przechodzenia na lepszą pozycję. Zgodnie z wynikami raportu *The IMD World Competitiveness Yearbook 2010 i 2011* konkurencyjność Polski w 2010 r. na tle 57 innych krajów uczestniczących w rankingu poprawiła się w porównaniu do poprzedniego roku o 12 miejsc: Polska awansowała z 44. na 32. miejsce, a w 2011 r. spadła nieznacznie o dwie pozycje – na 34. miejsce (na 59 gospodarek). W porównaniu z 2007 r. Polska przeskoczyła z ostatniego miejsca (wśród sześciu badanych krajów) na pozycję 2.

Konkurencyjność gospodarki Czech od 2008 r. oscyluje niezmiennie wokół pozycji 30 – jest to najlepszy wynik wśród badanych państw.

Konkurencyjność gospodarek Litwy i Bułgarii wyraźnie pogorszyła się w ostatnich latach. Bułgaria z 3. miejsca w 2007 r. spadła aż na ostatnie w 2011 r. Gospodarka Rumunii oscyluje wokół pozycji 50 w prezentowanym rankingu konkurencyjności – w latach 2009–2010 znajdowała się odpowiednio na 4. i 5. miejscu od końca w rankingu ogólnym (rysunek 7).

Rysunek 7. Międzynarodowa konkurencyjność gospodarek według IMD w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie *The IMD World Competitiveness Yearbook 2007–2011*.

Wśród innych wskaźników, które są pomocniczymi narzędziami do ustalenia międzynarodowej pozycji konkurencyjnej, wyróżnia się: Indeks Wolności Ekonomicznej amerykańskiej fundacji „Heritage” (*Index of Economic Freedom*), Doing Business Report Banku Światowego, a także Wskaźnik Rozwoju Społecznego (*Human Development Index*) oraz inne miary konkurencyjności. Ze względu na niewielką objętość niniejszego artykułu nie sposób je wszystkie przytoczyć, dlatego też ograniczono się do dwóch najpopularniejszych.

Podsumowanie

Polska należy do najuboższych krajów UE – ze względu na PKB *per capita* jako procent średniej unijnej znajduje się aż na 22. miejscu z 27 państw unijnych. Niżej niż Polska plasują się Łotwa, Litwa, Rumunia i Bułgaria. Właśnie według tego klucza zostały wytypowane państwa do niniejszego porównania w zakresie konkurencyjności. Do tej listy zostały dołączone Czechy, które sąsiadują z Polską, ale są krajem bogatszym według PKB *per capita*. W artykule przeanalizowano dwa rodzaje wskaźników syntetycznych służących do pomiaru konkurencyjności gospodarczej kraju: Światowy Wskaźnik Konkurencyjności oraz Wskaźnik Konkurencyjności IMD – należą one do najpopularniejszych, a zarazem najbardziej rozbudowanych mierników konkurencyjności. Każdy z nich bierze pod uwagę od 113. do ponad 300. zmiennych pochodzących z różnych źródeł, także z badań ankietowych. Pierwszy z indeksów został dodatkowo przedstawiony w formie dekompozycji na subwskaźniki cząstkowe.

Polska zajmuje relatywnie niską pozycję w powszechnie uznawanych rankingach konkurencyjności międzynarodowej (WEF 2010–2011 – 39. miejsce ze 139; IMD 2010 – 34. miejsce z 59) i swobody prowadzenia działalności gospodarczej (*Doing Business 2010* Banku Światowego). Wynika to z faktu, że oprócz niskiej konkurencyjności gospodarki Polskę charakteryzuje wysoka nieefektywność sektora publicznego, przejawiająca się m.in. niską jakością tworzonego prawa i niedostateczną sprawnością administracji – zarówno czas rejestracji firmy powyżej 30 dni (średnia dla OECD to 16 dni), jak i liczba niezbędnych formalności, znacząco przekraczają średnią unijną²⁰.

²⁰ www.ewaluacja.gov.pl/Ewaluacja_ex_post_NPR/Documents/raport_koncowy_expost5.pdf (dostęp 4.06.2011).

Po dekompozycji wskaźnika GCI na subwskaźniki można zauważyć, że jednym ze źródeł niskiej konkurencyjności polskiej gospodarki jest stosunkowo niewielka zdolność do generowania innowacji. Według subindeksu związanego ze wzrostem innowacyjności Polska znajduje się na 50. miejscu w rankingu krajów. Z analizy danych zawartych w tabelach 1 i 2 wynika, że Polska znajduje się pomiędzy 2. i 3. etapem rozwoju, czyli takie źródła konkurencyjności, jak koszty pracy czy adaptacja zewnętrznych technologii w Polsce powoli się wyczerpują. Waga problemu niskiej innowacyjności przedsiębiorstw będzie wobec tego rosnąć.

Słabość polskiej gospodarki pod względem konkurencyjności i innowacyjności jest widoczna w porównaniach międzynarodowych, również w odniesieniu do krajów, takich jak np. Czechy, charakteryzujących się analogicznym poziomem rozwoju gospodarczego i podobnymi doświadczeniami historycznymi.

Literatura

- Bieńkowski W., *Reaganomika i jej wpływ na konkurencyjność gospodarki amerykańskiej*, PWN, Warszawa 1995.
- Bossak J., *Konkurencyjność gospodarki Polski a proces integracji europejskiej i rozwoju gospodarki opartej o wiedzę*, w: *Konkurencyjność Polski w procesie pogłębiania integracji europejskiej i budowy gospodarki opartej na wiedzy*, red. T. Michalski i K. Piech, SGH, Warszawa 2008.
- Burawski D., *Pojęcie konkurencyjności gospodarki w analizach ekonomicznych*, www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/34707/006.pdf (dostęp 30.06.2011).
- Economic/fiscal instruments: competitiveness issues related to carbon / energy taxation*, Annex I Expert Group on the United Nations Framework Convention on Climate Change, Working Paper No. 14, OECD, Paris 1997, www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=OCDE/GD%2897%29190&doc (dostęp 29.06.2011).
- European Competitiveness Report 2010*, European Commission, Brussels 2010, ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/_getdocument.cfm?doc_id=6222 (dostęp 29.06.2011).
- Garelli S., *What is World Competitiveness*, w: *World Competitiveness Yearbook 1996*, IMD, Lausamle 1996.
- Globalisation and Competitiveness: Relevant Indicators*, „STI Working Papers” 1996, No. 5, OECD, Paris 1996.
- Gorynia M., *Pojęcie konkurencyjności – istota i poziomy*, w: *Luka konkurencyjna na poziomie przedsiębiorstwa a przystąpienie Polski do Unii Europejskiej*, red. M. Gorynia, Akademia Ekonomiczna, Poznań 2002.

- Kryk B., *Konkurencyjność gospodarki a fundusze unijne na rozwój kapitału ludzkiego w Polsce*, w: *Innowacyjność w Polsce w ujęciu regionalnym: nowe teorie, rola funduszy unijnych i klastrów*, red. S. Pangsy-Kania, K. Piech, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2008.
- Pangsy-Kania S., *Konkurencyjność polskiej gospodarki przez pryzmat międzynarodowych rankingów*, w: *Unifikacja gospodarek europejskich: szanse i zagrożenia*, red. A. Manikowski, A. Psyk, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004, www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/pangsy-kania-gdansk.pdf (dostęp 28.06.2011).
- Piech K., *Wiedza i innowacje w rozwoju gospodarczym: w kierunku pomiaru i współczesnej roli państwa*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009.
- The Global Competitiveness Report 2010–2011: Highlights*, ed. K. Schwab, World Economic Forum Geneva, Switzerland 2010, www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf (dostęp 29.06.2011).
- Z Prezydentem o konkurencyjności gospodarki*, www.mg.gov.pl/node/11885 (dostęp 30.06.2011).
- www.biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/525434_polska_w_ogonie_europy_pod_wzglem_pkb_na_glowe_mieszkanca.html (dostęp 1.07.2011).
- www.ewaluacja.gov.pl/Ewaluacja_ex_post_NPR/Documents/raport_koncowy_expost5.pdf (dostęp 4.06.2011).
- www.imd.org/research/publications/wcy/upload/All_criteria_list.pdf (dostęp 29.06.2011).
- www.imd.org/research/centers/wcc/upload/Fundamentals.pdf (dostęp 29.06.2011).
- www.oecd.org/dataoecd/56/31/44965768.pdf (dostęp 29.06.2011).
- www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf (dostęp 29.06.2011).

COMPETITIVENESS OF POLISH ECONOMY IN COMPARISON OF SELECTED EU ECONOMIES

Summary

The aim of this paper is to present the Polish economy competitiveness against the background of the economies of selected EU countries – especially the new member states (NMS) according to measures of global economic organizations such as World Economic Forum or International Institute for Management Development.

Translated by Izabela Szamrej-Baran

Keywords: economy competitiveness, World Economic Forum, International Institute for Management Development IMD